

Rákócziújfalú

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

VÉLEMÉNYEZÉSI

1. Bevezetés, köszöntő

Kedves Olvasó!

A 2016. évi LXXIV. törvény a településkép védelméről markáns változást hozott mindennapi életünkben, hiszen egy rendezettebb jogszabályi környezetet teremt az épített- és táji környezet számára a településeken. Ez azt is jelenti, hogy a településkép védelméről minden településen, immár külön, helyi rendelet kell alkotni, ami a helyi építési szabályzat mellett fontos szabályozó elem lesz főként az építkezések, átalakítások, felújítások során. A helyi településképi rendelet megalkotásához, jelen Településkép Arculati Kézikönyv nyújtja a szakmai alapot.

A Kézikönyv, amit most kezében tart, egy olyan útmutatót jelent, ami közérthető formában hivatott elmondani és elmagyarázni, azokat az építészeti irányokat és javaslatokat, amit a település épülő, fejlődő jövőjében majd az itt élők és a beruházók számára alapul kell venni. Többnyire a „Hogyan?” kérdésre ad egzakt választ, a településen már fellelhető jó példákkal és egyéb magyarázó ábrákkal. Célja, a közérthetőség, a mindennapi felhasználást szolgálja és segíti.

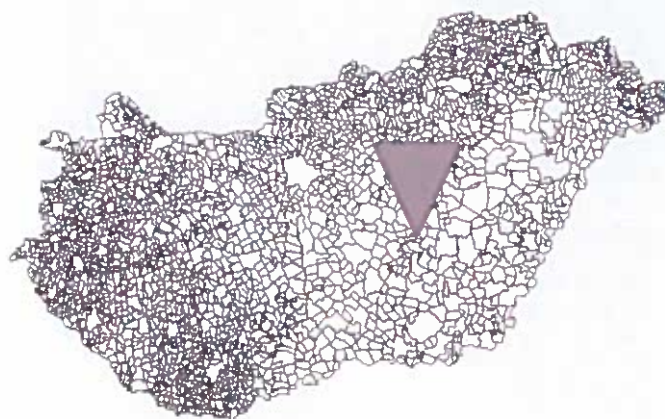
A Kézikönyv egyik legfőbb célja tehát az értékmegőrzés, az épített örökségünk, múltunk megőrzése és annak, jövőbeliségének szilárdabb alapokra helyezése. Bízunk benne, hogy a Kézikönyv valóban használható lesz Ön számára és megfelelő alapot biztosít arra, hogy sikeresen megvalósítsa céljait, ezzel is gazdagítva a települést!

Reméljük, a Kézikönyvet tovább bővíti majd jó példával, ezzel is segítve a Kézikönyv és egyben a település folyamatos fejlődését!

A Készítők

2. Rákócziújfalu bemutatása

Rákócziújfalu a Közép-Tiszavidéken található, Jász-Nagykun-Szolnok megye Szolnoki járásában, a Tisza bal partján Szolnoktól délre, 12 km-re.

A nagykunsági település a Tisza hatalmas kanyarulata, a Vezseny-martfői kanyar mellett éli békés, csendes mindennapjait. A település fontos tiszai átkelőhely, mely a XV. században már mezőváros volt, a település lakossága a mezőgazdaságból élt. A Tisza és ártere 1978 óta a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet része. Szomszédos települései: Rákóczifalva és Martfű.

A közel 20 km² kiterjedésű településen közel 2000 ember él.

Rákócziújfalu 1951-ben vált önálló településsé Rákóczifalva Újfalu határrészből. 1950-ben Alsó-Varsánypusztát, Csillag-majort, a Tiszahajlati tanyákat, Újtelep külterületi lakott helyét egyesítették, s ez a rész Rákócziújfalu néven levált Rákóczifalvától, önálló község lett. Az 1941-es katonai felmérés térképén jól látszódik a község tervezetten kialakított magja, ahogy a főút mentén, annak a Tiszától távolodó oldalában benépesült.

Rákócziújfalu az 1941-es katonai felmérés térképén

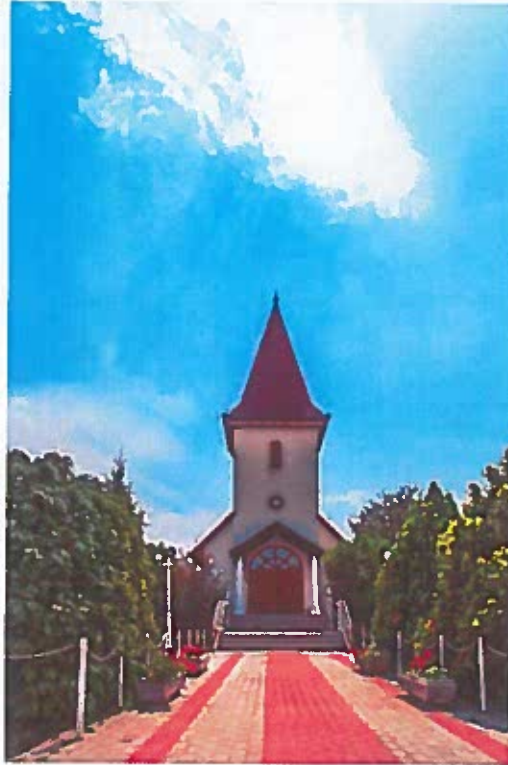
A település Tisza partja kiváló helyet biztosít a horgászni és pihenni vágyóknak. A lakosság nagy része a környező városokban, Szolnokon és Martfűn dolgozik.

A település adottságai, főleg a Tisza part közelsége kiváló lehetőségeket rejt magában az aktív kikapcsolódás terén. Rákócziújfalun olyan turisztikai attrakciók megteremtésén dolgozik, melyek még vonzóbbá teszik a települést a kikapcsolódni vágyók számára. A településen kiépített kerékpárút hálózat található, a Szolnok-Martfű kerékpárút átszeli a települést.

3. Örökségünk, büszkeségeink

A település ökumenikus temploma a Szent Rita Templom 1998-ban épült. A római katolikus, a görög katolikus, a református és az evangélikus egyház egyaránt használja a templomot.

Millecentenárium emlékoszlop: A Honfoglalás millecentenáriuma alkalmából megrendezett országos rendezvénysorozat keretén belül adták át a művelődési ház épülete előtt álló emlékművet. A turulmadaras alkotás Györfi Sándor szobrászművész munkája.

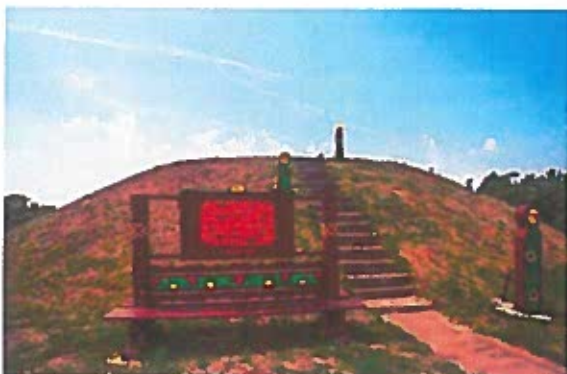
Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc domborműve: készítette E. Lakatos Aranka szobrászművész.

Az államalapító Szent István bronzportréja az ökomenikus templom kertjében áll. 2001-ben készült. Alkotója Simon Ferenc szobrászművész.

Törvényhalom: a településen található domb, melyhez történelmi mondák és események fűződnek. E mondák szerint itt hirdettek törvényt Tiszavarsány bírái, itt ítélezett Dózsa György is.

Kilátás a törvényhalom tetejéről

1956-os emlékmű: Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából 2017 májusában állítottak emlékművet a település központjában álló törvényhalom mellett. Az emlékmű Dienes Szilárd szobrászművész alkotása.

Kopjafa: A faragott emlékművet a Herman Ottó Természetvédő Általános Iskola udvarán 1995 márciusában avatták fel. A háromfelé ágazó kopjafa közepén olvasható a 13 aradi vértanú honvédtiszt neve.

Herman Ottó Általános Iskola és a Mesevár Óvoda

A községi egészségház

Az artézi kút és épülete

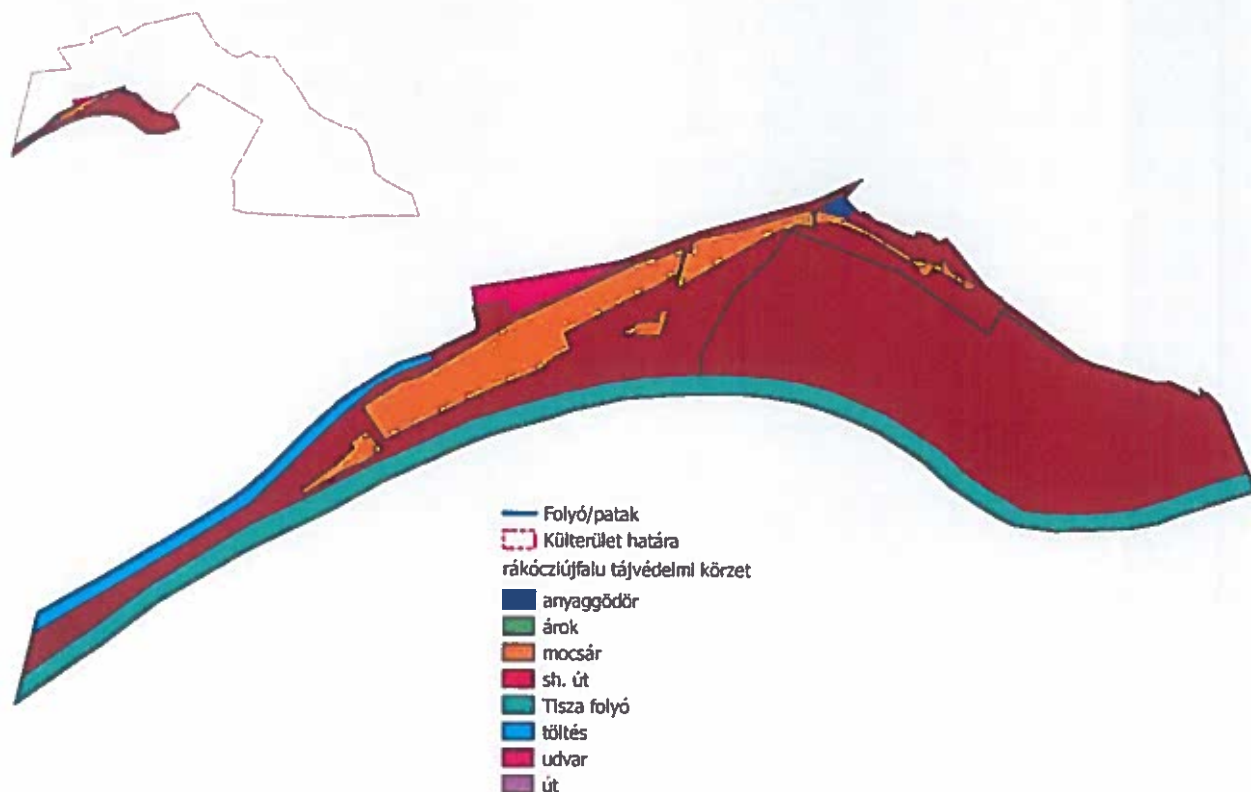

A Ravatalozó és a Községháza épülete, alul pedig a Faluház épülete látható

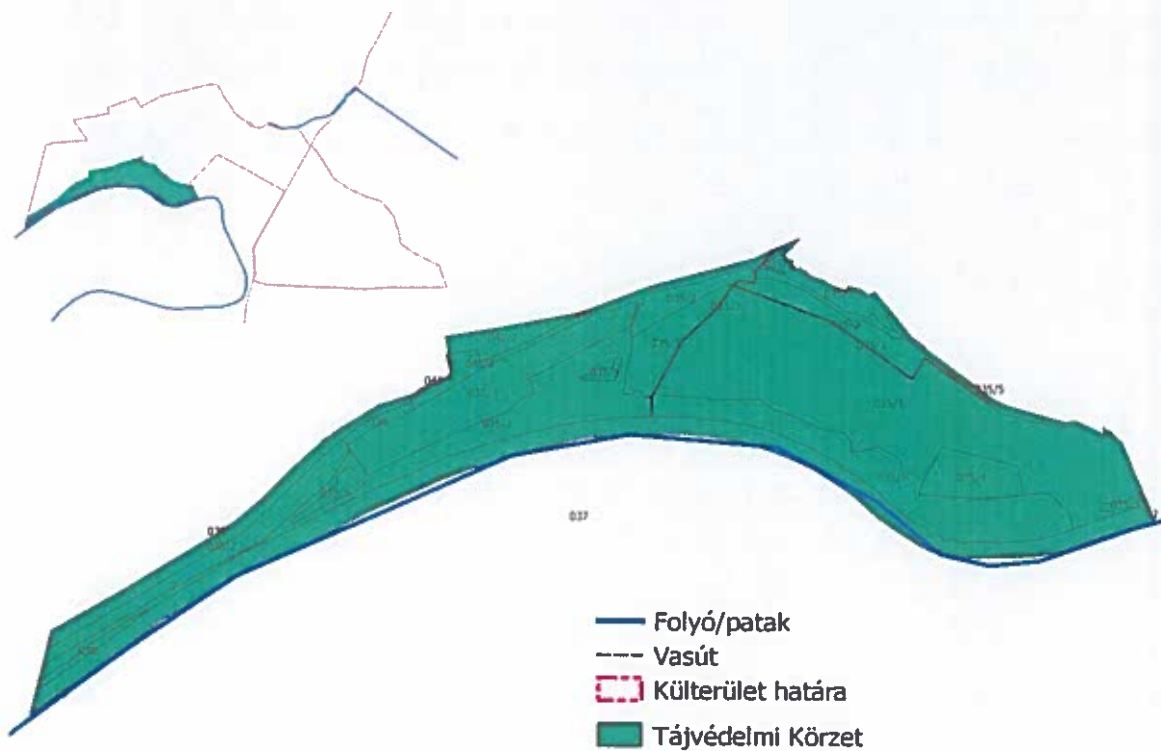

Védett természeti értékek és tájvédelem

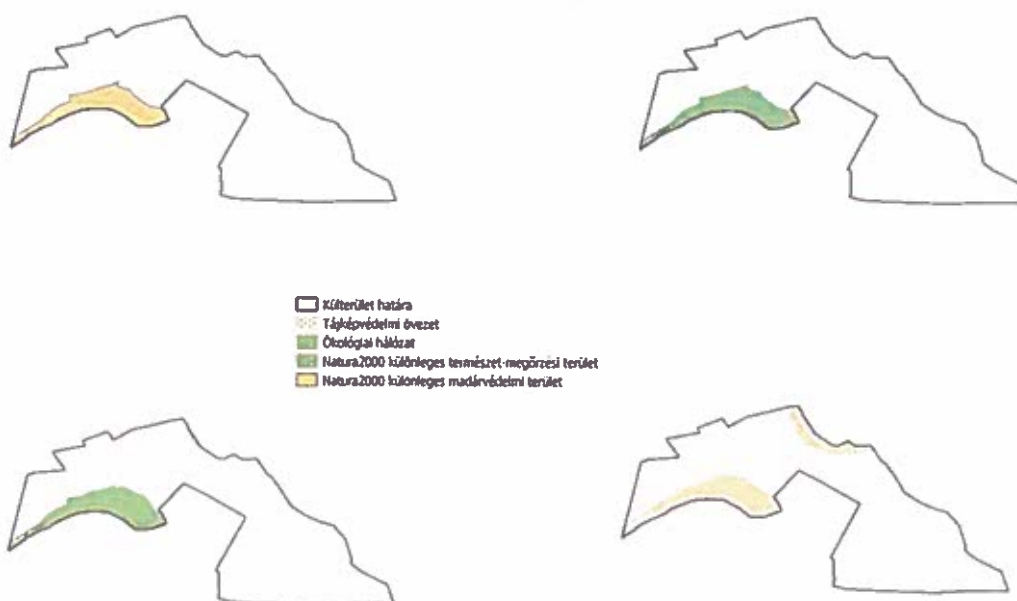
Rákócziújfalu természeti öröksége jelentős. Természet és tájvédelem szempontjából Rákócziújfalu község közigazgatási területén országos védettség alatt a Közép Tiszai **Tájvédelmi Körzet** részeként a Tisza hullámtere áll.

A rákócziújfalui Tájvédelmi körzet területei, helyrajzi számuk és korábbi használatuk, Hortobágyi Nemzeti Park adatszolgáltatása

Ezen a területen a Natura 2000 egyezmény keretén belül kijelölt kiemelt jelentőségű **különleges természet-megőrzési és védettségi fokozata** is fennáll.

Védett, vagy fokozottan védett madár- és növényfajok megtalálhatóak a településen:

- Kerecsensólyom (*Falco cherrug*)
- Barna kánya (*Milvus migrans*)
- Halvány geze (*Hippoboscus pallida*)
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*)
- Tallós nőszőfű (*Epipactis latifolia*)

A Tisza mente teljes települési szakasza ökológiai folyosónak számít, továbbá az országos tájképvédelmi területnek is része. A Közép-Tisza-vidék sajátos tájesztétikai- és természeti értékeinek a megmaradása a védettség sikerétől függ. A Tisza gyér növényzetű vagy teljesen növényzetmentes partján, amely változó szélességben a part menti galériaerdő és a víz között húzódik, általában pionír élőlény együttesek élőhelye. Ebben az egyedi környezetben számos jellegzetes, és máshol meg nem található növény és állatfaj él. Ez a szakasz egy dinamikusan változó élőhely, és mint ilyen napjainkban a legveszélyeztetettebbek egyike. A folyót változatos szélességben szegélyező galériaerdők legértékesebb faállományai a fekete nyár, fehér nyár, fehér fűz, berki fűz alkotta fűz-nyár ligeterdők.

Rákócziújfalun 4 db ex-lege védettségű kunhalom található, régészeti lelőhelyből 14 helyszínt tartanak nyilván. A Tisza által a történelem során alakított talajok kiváló termőhelyi adottságú szántóterületeket alkotnak a településen.

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek

A település jelenlegi szerkezetét nagyban meghatározza a múlt századi, térségben lezajló iparosodási folyamatok. A településtől néhány km-re található Szolnok a gyorsan iparosodó alföldi megyeközpont, ahol az 1930-as évek végétől nagyfokú iparosodási folyamat ment végbe (a város lakónépessége 1930-1990 között közel duplájára nőtt, 79.000 főre). Szolnokon 1930-ban a legnagyobb 17 vállalat 1874 embert foglalkoztatott, összesen pedig 25 ipari jellegű létesítmény állt a városban, ezzel pedig Szolnok a 4. helyen állt a legjelentősebb városok között, az előállított iparcikkék értékének tekintetében pedig a 6. helyen. Budapesten kívül Szolnok volt az egyetlen olyan magyar város, amely az első világháború utáni időben is növelte népességét: 1930-ban a 7. legnagyobb város volt 39 ezres lakosságával¹.

A település és tágabb környezetében tovább folytatódott az iparosodás, a szomszéd településen, Martfűn indult 1941-ben cseh gyökerekkel a Cikta Cipőgyár, ami később Tisza Cipőgyár néven a szocialista éra legnagyobb cipőgyárává nőtte ki magát. A cipőgyár legjobb időszakában 5400 főt (!) foglalkoztatott. Szintén Martfűn 1985-ben épült a Sörgyár, 1976-80 között a Növényolaj-gyár.

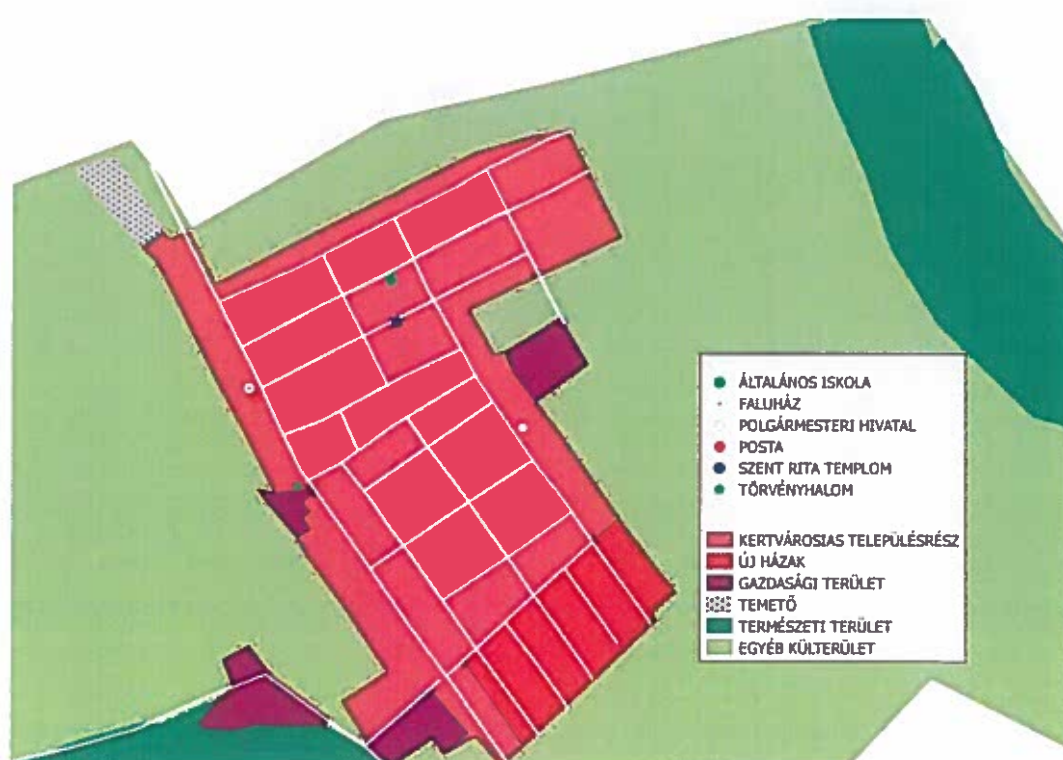
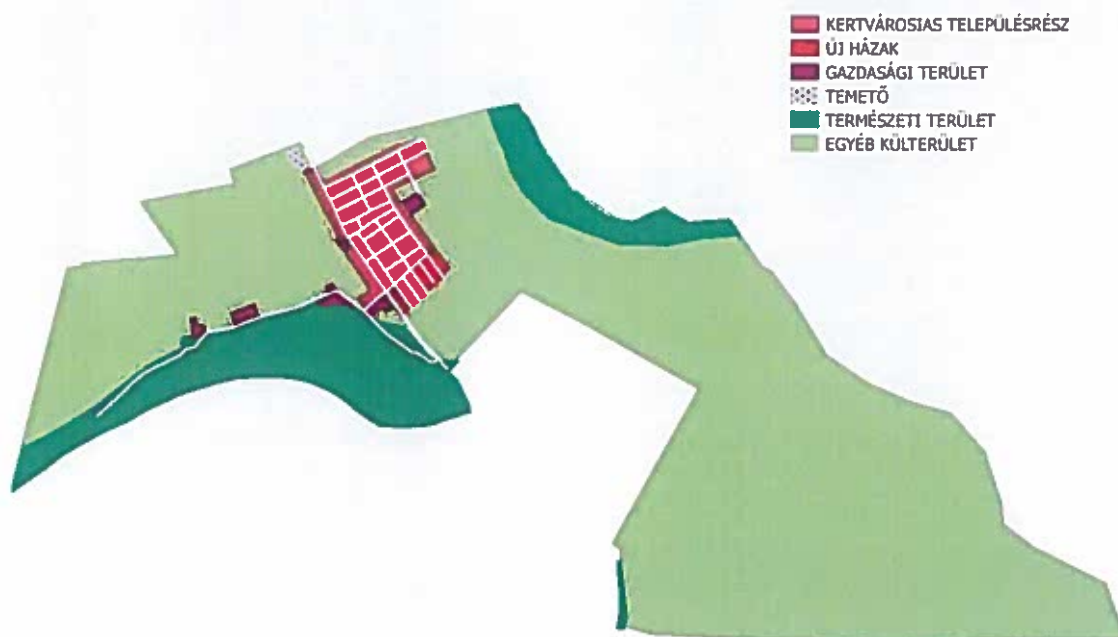
A település Újfalun történő kiválása nagyfokú urbanizációs folyamatok között ment végbe, a betelepülők főként gyári munkások voltak. A település lakó ingatlanjai tervszerűen, parcellázottan kerültek kialakításra, a településen ófalu jellegű településrész nem található. Arculatában két markáns területet lehet elkülöníteni a lakóterületen: Kertvárosias településrész, Új házak településrész.

Az Új házak településrész az alábbi utcákból áll:

- Akác utca
- Árpád utca
- Virág utca
- Fűzfa utca

A Tisza melletti terület, valamint a település észak-keleti határában lévő morotva tó melletti terület gazdag természeti adottságaival külön településképi arculati meghatározást kapott.

¹ Sebők Balázs: Az Alföld iparosítása –Szolnok példáján (1950-1970) Esettanulmány, 2009

5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

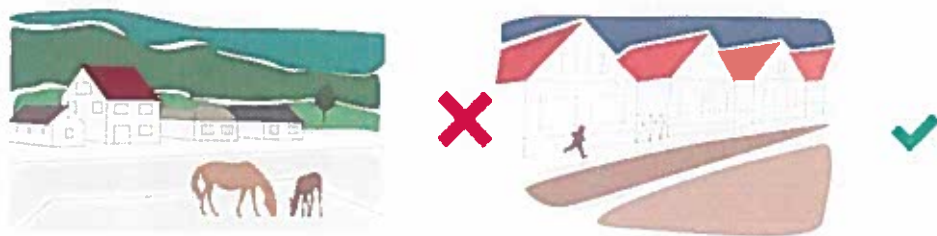
ÁTFOGÓ TELEPÜLÉSKÉPI JAVASLATOK

Épületmagasság

A településen belül az egyszintes lakóépületek vannak túlsúlyban és ezek közé ékelődnek be a kétszintes, tetőtér beépítéses épületek. Az egyszintes házak között is vannak magassági eltérések a típusoknak, tetőkialakításnak megfelelően.

Egy utca, vagy településrész vonzó arculatának egyik kulcsa a közel azonos épületmagasság. Az újonnan épülő, esetleg felújítandó épületnek is ugyanolyan magasságúnak kell lennie, mint a többi ház. A megengedett legnagyobb építménymagasság a lakóépület esetén általában 5,5 méter lehet. Az épületek magassága tetőtér beépítése esetén sem változhat.

A kedvező utcakép megtartása és kialakítása érdekében az épületek utcai homlokzatmagasságának és utcai homlokzatszélességének megközelítően azonosnak kell lennie.

Tetőtípus, tetőhajlásszög

A településrészen főként kétféle tetőtípus található: nyereg-, és sátoztető.

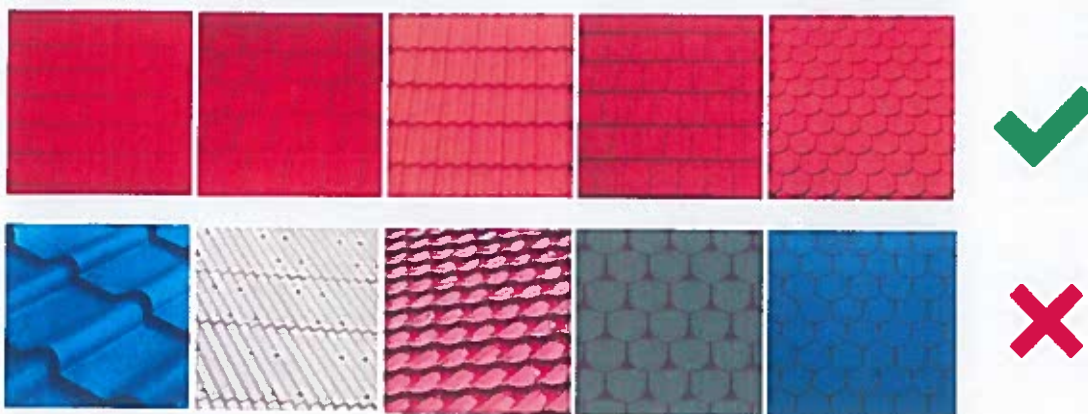
Kövessük a már kialakult rendet és igazítsuk a lakóépületünk tetőtípusát a környezetünkhöz!

Új építés esetén a területre jellemző, hasonló tömegű és egyszerű tetőformájú épületben gondolkodjunk. A túl meredek („alpesi”) illetve túl alacsony („mediterrán”) hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult te tőforma idegenül hat és megbontja a település egységes utcaképét, ezért kerülendő.

Héjazat

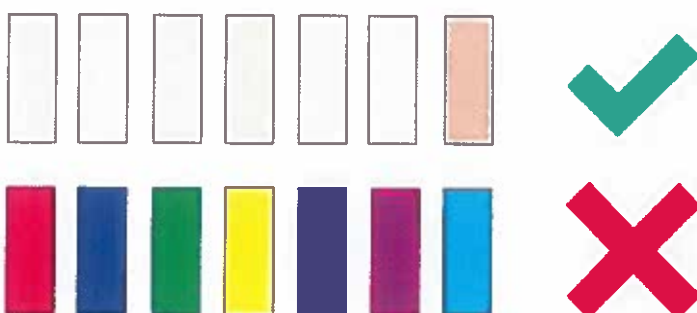
Nem ajánlott a túlhatározott karakterű, szinte önálló életet élő nagyhullámú, nagyméretű cserepek alkalmazása! Helyettük a természetes anyagok, cserép használata és a hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek alkalmazása a javasolt. Kerülendő a zindely, lemez és egyéb nem természetes anyagok használata.

Homlokzat anyag- és szín használat

Vakolt homlokzatot alakítsunk ki, közel sima felülettel, kapart, dörzsölt, szórt felületképzések megengedettek. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat a homlokzatok tekintetében sem, színhasználatban törekedni kell a pasztellszínek használatára.

Javaslat: Kerüljük az ófalu jellegű történelmi településrészekre inkább jellemző világos, fehér homlokzati színeket! Használjuk az eredeti szürke, és egyéb szín árnyalatok világosabb tónusait.

Nyílászárók

Lehetőleg válasszunk fa (fa mintázatú egyéb) anyagú nyílászárókat, de a műanyag nyílászárók használata is megengedett. Tartsuk meg az eredeti ablakkiosztást, méreteket és darabszámot.

Az utólag felszerelt fehér redőnytokok beszerelése megengedett, de ahol lehet gondoljuk át a rejtett, fa vagy famintázatú, lehetőleg a nyílással azonos színű árnyékoló szerkezetek

elhelyezésének lehetőségét! Gondolkodjunk föld színekben a nyílászárók tekintetében!

Lábazat

Főként vakolt-festett. Kerülendők a ragasztott, csempeszerű utánzatok, ez esetben a sarkokon az élek találkozása nem megoldott. Sötétebb tónusú lábazat kialakítása javasolt!

Kerítések

A településen az áttört kerítések a jellemzőek.

Kerítések kialakítása során alkalmazkodjunk az utcában esetleg már kialakult szokáshoz, rendhez. A kerítések magassága egységes kell, legyen, még akkor is, ha élő sövényt használunk telkünk határolására.

Zöldfelület, kertek

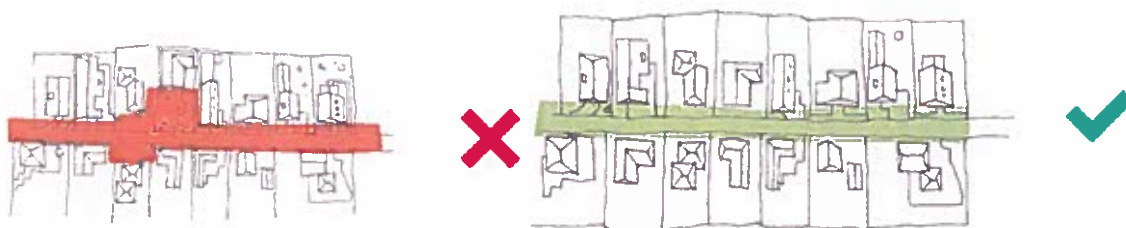
Törekedjünk a rendezett utcaképre a gyepterületek rendszeres karbantartására. A kertek kialakításakor a hűs, árnyékos, zöldfelületek növelését javasoljuk!

KERTVÁROSIAS TELEPÜLÉSRE SZ

Telepítés

A keskenyebb telkes területeken az épületek a telek oldalhatárán állnak. A szélesebb telkekre szabdalt tömbökben az utcával pár - huzamos elhelyezésű épületek vannak. Valamennyi épület az utcafronton áll.

Javaslat: Igazodjunk a már kialakult, harmonikus rendhez!

Homlokzat, jellegzetes részletek

A településen előfordul a faburkolat, fontos, hogy azt csak kis mértékben, vagy a megemelt tetőtéri részekben alkalmazzunk! Kerüljük a bodéépítésre jellemző anyagok (pl. OSB lemez) használatát!

Figyeljük meg, a helyenként fellelhető utcai homlokzat oromdeszkás kialakítását, mely maximum 10-15 cm-t ül a homlokzati sík elé. Ez nem helyettesíthető szegély vagy szegőcseréppel!

ÚJ HÁZAK TELEPÜLÉSRÉSZ

Telepítés

Ezen a településrészen előkert jellemző.

Javaslat: Igazodjunk a már kialakult, harmonikus rendhez!

TERMÉSZETI TERÜLET

A település ezen részein kiemelt figyelmet kell fordítani a tájkép, a természetes életközösségek (növénytakasúlasok) és élőhelyek megóvására. Ebbe a területbe tartoznak az országos természetvédelmi oltalom alatt álló területek, Natura 2000 területek, a tájképvédelem övezetei, az országos ökológia hálózat övezetei.

A tájkép a falu arculatának meghatározó eleme. A védett tájkép fenntartása érdekében, ahol a szabályok az építkezést nem tiltják, ott a külterületi épületeket hagyományos formában, természetes anyagokból kell kialakítani, és magasságuknál különösen figyelni kell, az alacsony, tájba simuló méret betartására. Az épületek tetőfedésére égetett cserép, vagy azzal egyező színárnyalatú betoncserép javasolt. A csillogó és ríktó színű fémfedést, illetve fémborítást minden épület esetében mellőzzük, mert zavaró hatású lehet a tájban.

A közművezetéseket és az elektronikus hírközlési vezetéseket és azokhoz tartozó építményeket tájba illesztett módon, kell elhelyezni, ha mód van rá, akkor a felszín alatt.

A külterületi fásítás során kizárólag őshonos fafajokat lehet ültetni, más fajok habitusukban, karakterükben megváltoztatják a tájképet.

GAZDASÁGI TERÜLET, EGYÉB KÜLTERÜLET

Mezőgazdasági és ipari épületek esetében a semleges vagy természetes földszíneket érdemes alkalmazni a homlokzatok színezésekor.

KÖZPARKOK, TEMETŐK

A településen több nagyobb közpark is található. Nagyságuk megfelelő, karbantartásuk megoldott. A temetők állapota megfelelő. **Ügyelni kell a köztisztaság fenntartására, és a lehető legtöbb árnyékos és hűvös pihenőhely biztosítására!**

6. Jó példák

épületek, építészeti részletek

Eredeti ablakkiosztás, faanyag megőrzése és barna, zöld festékekkel történő karbantartás, Kertvárosias településrészen.

A Kertvárosias településrészben egy eredetihez közeli állapotban karbantartott épület. Figyeljük meg a pasztellszín homlokzat színezést, a homlokzat deszkázottságát, a fa nyílászárókat, a sötétebb tónusú lábazatot, ami téglából áll.

A Kertvárosias településrészben figyeljük meg a sáttortetős ház homlokzatszínezését, főként pasztell árnyalat, sötétebb tónusú lábazattal.

Az Új házak településrészben a fa alacsony kerítés, bontott téglából álló bástyákkal. A faanyag motívumai falusias hangulatot keltenek, a kevésbé áttört jelleg alacsonyabb magassággal elfogadható.

A csapadékvíz csatorna a ház fala mellett került kialakításra, a Kertvárosias településrészen.

7. Jó példák

sajátos építményfajták, egyéb műszaki berendezések

A település fő útján azonos kialakítású buszmegállók meghatározzák a település arculatát.

Magyarországon is egyre elterjedtebb a napenergia felhasználása. Napelemen kívül a napkollektor használata is kezd elterjedni. Mindkét esetben a technológia adott, a napelemek, napkollektorok kinézetén esztétikailag nem lehet javítani, azonban a tetőkre való felhelyezésnél az esztétikai megjelenésre már oda kell figyelni több szempontból is.

Ezeket a berendezéseket az utcakép védelmében az utcafronttól a lehető legtávolabb, például a hátsókeri tetőfelületen célszerű elhelyezni. Érdeemes a paneleket egy tömbben tartani, a lépcsőzés és az ugráló vonalvezetés megbontja a tető egységes, nyugodt látványát.

Elhelyezésük csak oromzatos magastetőn, és kizárólag a tetősíokban maradván kívánatos, ne döntsük meg semmilyen irányban. Védett utcakép, vagy homlokzat esetén, vagy ha a déli tájolással a fentiek nem egyeztethetők össze, meggondolandó a kertben, támfalra, esetleg a kerítésre való telepítésük.

Az utcai homlokzatra ne helyezzünk parabolaantennát, légkondicionáló berendezés külső egységét, illetve ha lehet parapetet se, valamint közművezeteket közterületről látható módon se helyezzünk el. Ezek mind megbontják a homlokzat egységét, még akkor is, ha egy szépen felújított épületről beszélünk. Ezek kerüljenek a ház hátsókert felé néző falfelületére.

A riasztóberendezésről is külön szót kell ejteni. A riasztó külső egysége a legszebb homlokzat látványát is meg tudja bontani. Nem javasolt a berendezést a főhomlokzat közepére helyezni, hanem esztétikusabb és településképileg is szerencsésebb hely az oldalhomlokzat, esetleg egy takart hely, hiszen a legtöbb esetben nem a fény, hanem a hangjelzés és a biztonsági szolgálathoz való közvetlen kapcsolat a lényeges a riasztás folyamatában.

A település sajátos lámpaoszlopai kiváló lehetőséget biztosítanak reklámfelületek elhelyezésére. **Javaslat: A kötött maximális méret megtartása és a feliratok kivitelezése során a megvilágítást használjuk a világító feliratok helyett!**

VÁROSÖKOLOGIA

Készült Rákócziújfalu Községi Önkormányzat megbízásából, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

Polgármester: Papp János József

Főépítész: R. Takács Eszter

Szerzők: Orosz György, Virág Attila

Borító fotók: onedoor.hu, hbw.com, panoramio.com,

commons.wikimedia.org, Orosz György

Fotók: Orosz György

Ábrák: Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft., Orosz György, Virág Attila

A kiadvány a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

Rákócziújfalu, 2017.